

SEINÄJOEN AMMATTIKORKEAKOULU
SEINÄJOKI UNIVERSITY OF APPLIED SCIENCES

Tämä on alkuperäisen artikkelin rinnakkaistallenne (final draft).

Viite:

Imppola, J. J. (2024). *500 markan olympiaraha vuodelta 1952, mielenkiintoinen aikalaisvääreännös. Numismaatikko*, 60(3), 125–126.

Jorma J. Imppola, SeAMK

500 markan olympiaraha vuodelta 1952, mielenkiintoinen aikalaisväärentö

Hopeisten käyttörahojen varsin laajamittainen kotiteollisuusväärentö tinasta, lyijystä tai kirjasinmetallista valamalla oli 1800-luvun loppupuolella miltei maanvaiva, mutta metallirahojen ostovoiman hiivuttua inflaation vuoksi hiipui myös tämäkin puuhastelu. Ainoa merkittävä poikkeus oli niin kutsuttu montttööri Järvisen toteuttama laajamittainen 10 markan alumiinipronssirahojen väärentäminen 1930-luvun alussa.

Suomen vihdoinkin saatua järjestääkseen olympialaiset kesäkiat Helsingissä 19. heinäkuuta – 3. elokuuta vuonna 1952, oli se sodista toipuvalle Suomelle merkittävä kansallisen itsetunnon ja näytön paikka. Osana olympialaisiin liittyvää oheistoimintaa (muistoesineet, postimerkit jne jne) esitteli Suomi modernien olympiakisojen osana jo antiikin ajoilta tutuksi tulleen asian eli olympialaisten kunniaksi lyödyt muistorahat. Olympiaraha päätettiin toteuttaa vuoden 1939 suunnittelukilpailun voittaneen Aaltosen ja Visannin ehdotuksen pohjalta. Rahapajan tuolloinen johtaja P. U. Helle tekikin olympiarahasta uuden esityksen.

Kesäkuussa 1951 annettiin uusi laki ja asetus, jonka mukaan 500 markan olympiakisojen muistorahan paino on 12 grammaa ja koostumus 50 % hopeaa ja 50 % kuparia. Rahan lyöminen aloitettiin jo vuonna 1951, jolloin rahaa lyötiin 18 500 kappaletta. Rahanlyöntiä jatkettiin varsinaisena olympiavuonna 1952, jolloin rahaa lyötiin 586 500 kappaletta. Näin olympiarahojen kokonaisvalmistusmäärä oli 605 000 kappaletta.

Raha ei aluksi saanut kovinkaan suurta suosiota maksuvälineenä (johtuen ehkä pelkistetyistä ulkonäöstään ja suhteellisen korkeasta nimellisarvostaan – vuoden 1952 500 markka vastaa nykyrahassa vajaata 20 euroa!), ja niitä palautuikin takaisin Suomen Pankkiin, joka lähetti niitä noin 26 000 kpl takaisin rahapajalle sulatettaviksi ja käytettäväiksi ilmeisesti raaka-aineena vuonna 1956 liikkeelle laskettujen 100 ja 200 markan hopeisten käyttörahojen valmistuksessa.

Kuva 1. 500 markkaa 1951 ja 1952. Kuvien muokkaus ja yhdistely Jorma J. Imppola, SeAMK.

Ajan oloon rahasta tuli kuitenkin keräilijöiden suosikki niin Suomessa kuin ulkomailla, ja erityisesti vuoden 1951 rahat nousivat arvossaan. Jopa tavallinen vuoden 1952 olympiaraha talletettiin mieluummin piirongin laatikkoon kuluttamisen sijaan, ja tämän vuoksi ei vuoden 1952 olympiaraha ole juuri koskaan ollut mitenkään erityisen arvokas.

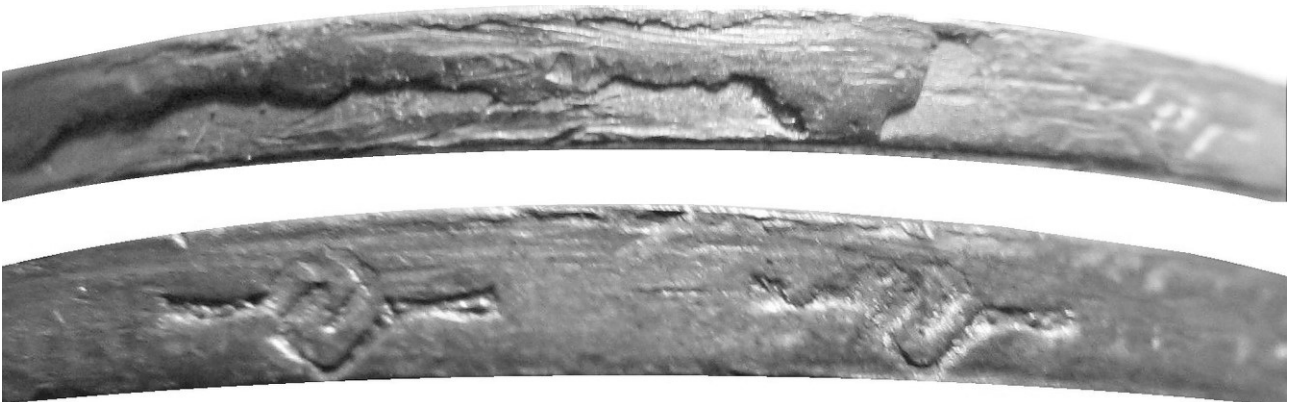
Mutta kuten todettu, oli tämän rahan ostovoima kuitenkin huomattava. Ja kun varsinkin vuoden 1952 olympiaraha oli käytännössä siten varsin ostovoimainen käyttöraha, niin eikös joku päättänyt ryhtyä senkin kanssa väärennyspuuhiin.

Maaliskuussa 2024 löysi Jani Nuorala erään huutokauppatoimeksiantajansa kohteiden joukosta perin mielenkiintoisen vuoden 1952 olympiarahan – sehän oli väärennös!

Kuva 2. 500 markkaa 1952, valettu väärennös. Kuvat Jani Nuorala, kuvien muokkaus ja yhdistely Jorma J. Imppola, SeAMK.

Raha osoittautui siis valetuksi väärennökseksi, minkä huomaa sekä valetun rahan pinnoista (tämän huomaa erityisesti kuvan 2 arvopuolen arvomerkin kohdalta) että rahan reunasta (kuva 3) löytyvästä kohdasta, jossa valumetalli on pursunut muotista. Väärentäjä on myös tehnyt/painanut rahan muottiin reunakuviotkin.

Kuva 3. 500 markkaa 1952, yksityiskohtia valetun väärennöken reunasta. Ylinnä valupursuma, alinna valokseen tehtyä reunakuviointia eli Kalevalakäsipareja. Kuvat Jani Nuorala, kuvien muokkaus ja yhdistely Jorma J. Imppola, SeAMK.

Rahan metallianalyysin mukaan valumetallin koostumus on: lyijyä noin 67 %, tinaa noin 29 % ja loput eli noin 4 % antimonia. Kyseessä on siis tavallinen juotostina, jota on tuolloinkin ollut helposti saatavilla tavallisista rautakaupoista ja sähkötarvikeliikkeistä. Väärennöksen paino on 12,22 grammaa, mikä on erittäin lähellä aidon rahan painoa (12,0 grammaa).

Vaikka olympiaviissatasten väärentäminen juotostinasta lieneekin ollut rahan ostovoiman takia taloudellisesti ajatellen houkuttelevaa, ei se ilmeisesti ollut ollenkaan tavallista vaadittavan osaamisen ja vaivan takia. Tätä seikkaa tukee se tosiasia, että tämä varsin laadukkaasti tuotettu yksilö on ensimmäinen olympiarahan tinaväärennös, johon olen törmännyt 50-vuotisen keräilypolkuni varrella. Tämä mielenkiintoinen erikoisuus on ilmeisesti tulossa keräilymarkkinoille seuraavassa HTO:n (htohuuto.fi) huutokaupassa, joten onkin mielenkiintoista nähdä, millaiseksi sen hinta muodostuu.